

3. Фразеологический словарь русского языка / под ред. А. И. Молоткова. – М. : “Сов. Энциклопедия”, 1968. – 543 с.
4. Новейший словарь иностранных слов и выражений. – Мн. : Современный литератор, 2006. – 976 с.

Григораш А. М. Фразеологізми античного походження у сучасній російськомовній пресі України.

Стаття присвячена аналізу фразеологічних одиниць античного походження, які використовуються на сторінках російськомовної преси України. Розглядаються порівняльні звороти, метафоричні та метонімічні утворення, складовою частиною яких стають фразеологізми античного походження.

Ключові слова: фразеологізми античного походження, порівняльний зворот, метафора, метонімія, функціонування, сучасна російськомовна преса України.

Grygorash A. M. The phraseological units by birth antique in modern Russian press of the Ukraine.

The article is dedicated to analysis the phraseological units by birth antique which are using on pages in the Russian press of the Ukraine. The article considers the comparisons, the metaphors and metonimies in which the phraseological units by birth antique are getting of the components.

Keywords: the phraseological units by birth antique, comparison, metaphor, metonimia, function, the Russian press of the Ukraine.

Дишлева Г. В.

Київський національний лінгвістичний університет

ОСОБЛИВОСТІ СЕМАНТИКИ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ ДІЄСЛІВ СТАНУ В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

У статті розглянуто та охарактеризовано особливості семантичної та синтаксичної природи дієслів категорії стану, досліджено їх основні характеристики, здійснено комплексний опис адвербіальної детермінації дієслів стану англійської мови.

Ключові слова: дієслова категорії стану, семантико-синтаксичні відношення, адвербіальна детермінація, синтагматика, парадигматика.

Стаття присвячена дослідженню дієслів категорії стану з позицій функціональної лінгвістики. Категорія стану є однією з основних онтологічних категорій, основні складові якої до цього часу ґрунтовно не досліджені. Означена категорія вивчалася в ракурсі етимології (Л. Л. Йофік, Б. М. Лейкіна, А. В. Лі), морфології (Ю. Ю. Бужор, Б. О. Ільш), семантики (П. І. Шлейвіс, Л. В. Щерба), структури (М. Є. Білінський, О. Є. Філімонова). Проте вивченню окремих груп слів категорії стану було приділено недостатньо уваги. Оскільки дієслова стану формують основний масив цієї категорії, саме на них і необхідно звернути увагу насамперед. Хоча проблема семантичної класифікації дієслівної лексики є надзвичайно актуальною і представлена у науковій літературі величезною кількістю різномірних спроб, на сьогодні не можна говорити про хоча б приблизне її вирішення. У зв'язку з цим особливого значення набуває другий можливий підхід до розв'язання загальної проблеми. Його умовно можна назвати індуктивним, і полягає він у тому, що, за словами Л. Васильєва “роботу по вивченню семантичної системи якої-небудь мови найдоцільніше почати з усебічного опису окремих семантичних класів” [3, с. 4]. Складність цієї проблеми полягає у тому що вона безпосередньо пов'язана з онтологічними питаннями самої природи мови, сутністю процесу відображення мовними засобами навколишнього світу. З огляду на переорієнтацію лінгвістики на аналіз пізнавальної діяльності людини засобами мови,

виникає необхідність дослідження дієслів категорії стану як лінгвокогнітивної структури для відображення певних станів, а також важливістю комплексного вивчення слів категорії стану, яке дозволило уточнити їхні концептуальні, семантичні та функціональні характеристики.

Мета роботи – системний опис семантичної організації та функціонування дієслів категорії стану та дослідження мовних одиниць на певному рівні сучасної англійської мови.

Досягнення поставленої мети передбачає розв’язання конкретних завдань:

- 1) систематизувати різні наукові погляди на проблему дієслів категорії стану;
- 2) з’ясувати семантичну природу дієслів означеної групи, окреслити межі їх класифікації;
- 3) встановити ступінь програмованості адвербіальних поширювачів у структурі дієслів мовної групи;
- 4) визначити адвербіальні характеристики дієслівних предикатів та встановити ієрархію цих поширювачів.

Питання категорії стану як окремої, особливої, специфічної категорії не має однозначного та остаточного вирішення у науковій літературі. Поняття “стан” є всеохоплюючим та загальним за своїм характером; воно використовується у хімії, фізиці, біології, мовознавстві, у суспільствознавчих науках. Ця категорія завжди була у центрі уваги учених. Розв’язання цього питання ставили перед собою Арістотель, Ньютон, Лейбніц, Декарт, інші видатні філософи, математики, мовознавці XIX-XX століть. Проте незважаючи на всеохоплюючий характер та зацікавленість учених у вирішенні цього питання, гуманітарні науки не дають чіткого, вичерпного, задовільного визначення цієї категорії. За основне можна взяти таке визначення семантичної категорії стану: “Стан – це філософська категорія, яка відображає специфічну форму реалізації буття, фіксує момент стійкості у зміні, розвитку, русі матеріальних об’єктів у якийсь даний момент часу за певних умов” [1, с. 75]. Стан як специфічну семантичну категорію вперше виділив Арістотель у своїх логічних категоріях. Серед 10 категорій 8 категорія “Володіння, стан” у автора позначає “перебувати у будь-якому стані або щось мати”. У межах 7 категорії “Розташування у просторі”, яку при сучасному підході до визначення категорії стану можна також зарахувати до цієї категорії, автор визначає якості, властивості та стани, які “виникли при народженні ... наприклад, роздратування, божевілля” [1, с. 78]. Стани кваліфікуються ним як такі, які “виникають з чогось такого, що швидко зникає” (там же).

У вітчизняному мовознавстві питання стану починає вивчатися на початку XIX-XX століть і було безпосередньо пов’язане із дослідженням так званої “категорії стану”. Серед перших дослідників цього питання можна назвати І. Калайдовича, М. Кошанського, Барсова. Подальше висвітлення ця проблема знайшла у працях О. Шахматова, О. Бодуена де Куртене, О. Востокова, Л. Щерби, В. Виноградова. Проте недоліком їхніх досліджень було те, що вони не намагалися дати чітке визначення стану, ознак, за якими ця категорія класифікується. Як наслідок цього, різні дослідники пов’язують з категорією стану різні семантичні значення, а деякі мовознавці розглядають стан у площині граматичної категорії. Так, В. Русанівський визначає стан як “граматичну категорію дієслова, яка виражає різні відношення між суб’єктом та об’єктом” [6, с. 171]. Н. Авілова у дослідженні “Вид глагола и семантика глагольного слова” обґрунтовує декілька семантичних значень категорії стану: фізичний та психічний стан суб’єкта, моральний стан суб’єкта, та стан суб’єкта, від нього незалежний [2, с. 128].

Ю. Маслов у дослідженні “Вид и лексическое значение глагола в современном русском языке” визначає такі лексико-семантичні групи категорії стану: почуття та емоційні стани (*ненавидіти, любити*) і стан, що не передбачає якісних змін навіть у майбутньому (*мовчати, лежати*) – [5, с. 105]. Т. Кільдібекова зазначає, що “семантична особливість дієслів стану полягає у тому, вони виражають дію, яка замкнена у суб’єкті” [4, с. 112].

Зарубіжні мовознавці також досліджували цю специфічну семантичну категорію. Зокрема, Р. Годель визначає слова, які належать до категорії стану як такі, “що здатні розрізнити якості становлення, ідею зміни від попереднього стану до наступного” [8, с. 41]. Д. Грубор та У. Чейф серед інших категорій лінгвістики виділяють і категорію стану як одну з основних та визначальних. Ф. Данеш відносить слова категорії стану до розряду “статичних, або ситуативних” [7, с. 63]. Отже, основною властивістю слів категорії стану, згідно із зазначеними характеристиками, можна назвати статичність, незмінність, постійність. Саме ця особливість і вирізняє цю категорію серед інших, відмежовуючи її від подібних до неї.

Однією із визначальних особливостей дієслів категорії стану є відсутність у них значень дії та руху, зокрема неможливістю їх субституції ядерним словом класу “рух” дієсловом *to move* і можливістю заміни дієслова словосполученням з дієсловом *to be*. Подібну інтерпретацію можна здійснити, використовуючи лексеми зі словника А. Хорнбі: *to have – to the owner, to feel – to be aware of through the senses, to like – to be fond of, to think – to be of the opinion, to stand – to be on one’s feet in an upright position*. Таким чином, потрібне подвійне розгортання значення дієслова.

Іншою визначальною ознакою дієслів стану є необмеженість їх значення: *He hated them now; Cooper stood before him*. Під обмеженим мається на увазі таке значення дієслова, яке передбачає завершення дії, межу у її здійсненні, дієслово у цьому значенні не може поєднуватися з адвербіальним поширювачем “довго”. Необмежене значення не має семи межі процесу і дії, тому вони можуть тривати невизначено тривалий час. Як відомо, обмежене і необмежене значення в англійській мові не мають граматичних розрізень.

Ще одна характеристика дієслів стану визначається як обмеженість їх вживання у формах тривалих часів. Для вивчення цього питання насамперед необхідно уточнити семантику дієслівних груп, які входять до складу дієслів стану. Основними групами дієслів стану в англійській мові є дієслова перебування у просторі, фізичного сприйняття, світіння, емоцій, бажань, мисленневої діяльності, приналежності, кількісної оцінки. Наприклад, перебування у просторі позначають дієслова *to live, to hand, to sit, to stand, to remain*; фізичне сприйняття дієслова *to see, to hear, to smell, to taste*; емоції – дієслова *to admire, to adore, to worship, to enjoy, to like, to love, to hate*; приналежність – дієслова *to have, to possess, to own*; бажання – дієслова *to want, to wish, to need, to crave, to long*; мисленневу діяльність – дієслова *to think, to suppose, to fancy, to expect, to believe, to imagine*; світіння – дієслова *to shine, to glisten*; кількісну оцінку – *to cost*. Частина цих дієслів стосується лише стану людини, інші – стану людини і предмета. Дієслова, які характеризують лише стан людини, позначають сприйняття нею дійсності, її емоції, бажання, приналежність, мисленневу діяльність. Групу дієслів на позначення як стану людини, так і предмета, складають дієслова кількісної оцінки, світіння, перебування у просторі.

Аналіз вживання дієслів виділених груп у тривалих часах показує, що дієслова одних груп вживаються у тривалих часах, інші – не вживаються. Дієслова перебування у просторі, як правило, вживаються у формах тривалих часів:

– *Mrs. Strickland was sitting with her back to the light. /S. Maugham/.*

Виняток складають дієслова *to be, to exist, to remain*. Дієслова фізичного сприйняття, емоцій, бажання, мисленнєвої діяльності, кількісної оцінки, приналежності зазвичай не вживаються у формах тривалих часів:

- *Did you see more glass?* /D. Salinger/.
- *Do you like him?* /S. Maugham/.
- *I want to say something to you.* /S. Maugham/.
- *Do you know what I must do?* /S. Maugham/.
- *Of course, it does not last long.* /Y. Wescott/.
- *Do you have a beau, Ramona?* /D. Salinger/.

Необхідно зазначити, що існують випадки вживання цих груп дієслів у тривалих часах. Подібне їх вживання сприяє реалізації особливого значення. Дієслова фізичного сприйняття у такому випадку позначають свідому, заздалегідь сплановану дію, дієслова емоцій та бажання – експресивний відтінок, дієслова мисленнєвої діяльності – абсолютне значення, коли до уваги береться сам процес, а не його визначники:

- *I'm feeling this cushion; I'm smelling this flower.* /W. Close/.
- *I'm talking my new life very much; They are always wanzing to do something.* /D. Salinger/.
- *I'm considering it.* /D. Salinger/.

Отже, дієслова на позначення стану людини, як правило, не вживаються у формах тривалих часів; окремі групи дієслів, які позначають і людину, і предмет, вживаються у формах тривалих часів.

Аналіз адвербіальної детермінації різних груп дієслів засвідчує її неоднорідність. Так, дієслова перебування у просторі найчастіше сполучаються із адвербіалами зі значенням місця:

- *We could live anywhere you liked.* /S. Maugham/.

Дієслова сприйняття, емоцій, бажання, мисленнєвої діяльності, приналежності характеризуються обов'язковою об'єктною валентністю:

- *I heard me.* /D. Salinger/.
- *I loved it.* /D. Salinger/.
- *I want to say something to you.* /S. Maugham/.
- *Oh, she knows I'm here.* /S. Maugham/.
- *I have no illusions about my play.* /S. Maugham/.

Дієслова кількісної оцінки сполучаються з адвербіальними поширювачами зі значенням міри та ступеня дії.

- *Of course, it does not last long.* /Y. Wescott/.

Таким чином, дієслова стану в англійській мові складаються із дієслів зі значенням сприйняття, емоцій, бажання, мисленнєвої діяльності, приналежності, перебування у просторі, світіння, кількісної оцінки. Їхніми основними властивостями є: можливість субституції дієсловом *to be*, значення необмеженості, нетиповість вживання у формах тривалих часів, неоднорідність сполучуваності із адвербіальними поширювачами. Визначені характеристики дієслів стану є лише частиною із усіх існуючих особливостей і можуть бути розвинуті та досліджені більш ґрунтовно у подальших розробках.

Л і т е р а т у р а :

1. *Аристотель*. Сочинения : в 4-х томах / Аристотель. – М. : Мысль, 1978. – Т. II. – 685с.
2. *Авилова Н. С.* Вид глагола и семантика глагольного слова / Н. С. Авилова. – М. : Наука, 1976. – 328 с.
3. *Васильев Л. М.* Семантика русского глагола / Л. М. Васильев. – М. : Высшая школа, 1981. – 184 с.

4. Кильдибекова Т. А. Лексико-семантические разряды глаголов / Т. А. Кильдибекова // Исследования по семантике. Лексическая и грамматическая семантика : сб. научн. трудов. – Уфа, 1980. – № 8 – С. 12–23.
5. Маслов Ю. С. Вид и лексическое значение глагола в русском языке / Ю. С. Маслов // Известия АН СССР, СЛЯ. – 1988. – Т. 7. – № 4. – С. 303–316.
6. Русанівський В. М. Структура лексичної і граматичної семантики / В. М. Русанівський. – К. : Наук. думка, 1988. – 240 с.
7. Daneš F. Pokus o strukturní analyzu slovenských významů / F. Daneš // Slovo a slovesn. – 1981. – N 3. – S. 193–207.
8. Godel R. Verbes d'état et verbes d'événement / R. Godel. – "Cahiers de F. de Saussure", 1950, 9. – P. 33–50.

Дышлевая А. В. Особенности семантики и функционирования глаголов состояния в английском языке.

В статье рассмотрены и охарактеризованы особенности семантической и синтаксической природы глаголов категории состояния, исследованы их основные характеристики, дано комплексное описание адвербиальной детерминации глаголов состояния в английском языке.

Ключевые слова: глаголы категории состояния, семантико-синтаксические отношения, адвербиальная детерминация, синтагматика, парадигматика.

Dyshleva G. V. The peculiarities of semantic formation and syntactical organization the verbs of state in English language.

The semantic and syntactical peculiarities of the verb of category of the state are described in this paper. The description of their fundamental traits is investigated. The complex description of the adverbial distribution of this group of English verbs is found out and pointed out in the work.

Keywords: the verbs of category of the state, semantical-syntactical relationships, adverbial distribution, paradigmatica, syntagmatika.

Дмитренко О. П.
ДВНЗ "Київський національний економічний
університет імені В. Гетьмана

КОНТАМІНАЦІЯ ЯК ШЛЯХ ДО ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ФРАЗЕОЛОГІЧНОГО ФОНДУ СУЧАСНОЇ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ

У статті розглядається питання модифікації фразеологічних одиниць сучасної німецької мови соціально-економічної сфери, зокрема, контамінація, вирізняються її структурні моделі та структурні механізми.

Ключові слова: модифікація, контамінація, структурна модель, висхідна одиниця, фразеологічна одиниця.

Дослідження динамічних процесів розвитку будь якої мови було, є і залишатиметься важливою проблемою мовознавства. Фразеологічна система мови як невід'ємна її складова зазнає постійних змін та перетворень. Фразеологічні одиниці, пройшовши свій шлях від визначення як "скам'яніння у мові" до відносно стійких фразеологічних сполук, постійно зазнають оновлення, переосмислення, генералізації, спеціалізації тощо. Про це свідчать результати дослідження авторитетних та молодих дослідників як от: В. Г. Гак, А. В. Капуш, О. С. Кубрякова, М. Д. Степанова, О. К. Чиркова, І. І. Чернишова та інші. Не є виключенням й фразеологічний фонд сучасної німецької мови. Динамічні процеси у сфері фразеології німецької мови досліджували Г. Бургер, Б. Вотяк, М. М. Гавриш, С. Б. Пташник, В. Фляйшер, І. І. Чернишова та інші. Фразеологічний склад німецької мови є мобільною системою й постійно поповнюється оновленими, новими фразеологічними одиницями, що